

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105*

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.77>

УДК 336.01

Н. Б. Демчишак,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6852-7405>

У. М. Веремчук,

магістрант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9319-1473>

О. Б. Солук,

аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський

національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-5731-7485>

**РОЗВИТОК СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМИ УКРАЇНИ: РОЛЬ СПІВПРАЦІ
ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ЗАКЛАДІВ І БІЗНЕСУ ТА ПОДАТКОВЕ
СТИМУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ SCIENCE CITY**

N. Demchyshak,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Monetary Circulation, and Credit, Ivan Franko National University of Lviv*

U. Veremchuk,

*Master's student, Department of Finance, Monetary Circulation, and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv*

O. Soluk,

*Postgraduate student of the Department of Finance, Money Circulation and
Credit, Ivan Franko National University of Lviv*

**DEVELOPMENT OF UKRAINE'S STARTUP ECOSYSTEM: THE ROLE
OF COOPERATION BETWEEN EDUCATIONAL AND RESEARCH
INSTITUTIONS AND BUSINESS, AND TAX INCENTIVES FOR
IMPLEMENTING THE SCIENCE CITY CONCEPT**

У статті досліджено сутність поняття «стартап-екосистема» як складного інтегрованого соціально-економічного середовища, у межах якого відбувається безперервна взаємодія державних інституцій, бізнесу, інвестиційних структур та освітньо-наукового сектору. Підкреслено, що через цю взаємодію забезпечується завершеність інноваційного процесу. Розглянуто структуру стартап-екосистеми України та визначено основних її учасників. Особливу увагу приділено проблемі недостатньої інтеграції освітньо-наукового сектору у інноваційне середовище, що проявляється у слабкій комерціалізації результатів досліджень та обмеженій взаємодії між ЗВО і бізнесом. Розглянуто концепцію Science City як потенційний інструмент, спрямований на створення спеціального податкового режиму для наукових парків, що має стимулювати трансфер технологій та залучення інвестицій у R&D-сферу за умов успішної імплементації підзаконної бази. Аргументовано, що реалізація таких ініціатив у межах стимулювання розвитку стартап-екосистеми формує стратегічну основу

для зміцнення технологічної спроможності та прискорення післявоєнного відновлення економіки України.

This article examines the essence of the concept of a “startup ecosystem” as a complex, integrated socio-economic environment within which there is continuous interaction between government institutions, businesses, investment structures, and the education and research sector. It is emphasized that it is precisely this interaction that ensures the completeness of the innovation process—from the generation of ideas and scientific developments to their commercialization, market introduction, and scaling. The structure of Ukraine’s startup ecosystem is examined, and its key participants are identified, including government agencies, universities, research institutions, startups, venture capital funds, and international organizations that shape the environment for innovative development. The dynamics of research funding, as well as the overall level of innovation activity among industrial enterprises, are analyzed separately, which has allowed for the identification of systemic constraints in the implementation of Ukraine’s innovation development model.

Particular attention is paid to the problem of insufficient integration of the education and research sector into the market mechanisms of the innovation economy, which manifests itself in the weak commercialization of research results and limited interaction between universities, research institutions, and the business sector. In this context, the concept of Science City is examined as a potential tool for institutional reform, aimed at creating a special tax regime for university science parks, which is intended to stimulate technology transfer, the development of spin-offs, and the attraction of private investment in the R&D sector, provided that the regulatory framework is successfully implemented.

The role of the Bravel defense-technology cluster is analyzed as one of the successful examples of implementing innovation development priorities in wartime conditions, combining state support, private capital, and technology startups in the field of defense innovation. It is argued that the implementation of such initiatives

within the framework of stimulating the development of the startup ecosystem forms a strategic foundation for strengthening the state's technological capabilities and accelerating the post-war economic recovery of Ukraine.

Ключові слова: *стартап-екосистема, інноваційне підприємництво, Science City, наукові парки, трансфер технологій, співпраця науки та бізнесу, податкове стимулювання, комерціалізація досліджень.*

Keywords: *startup ecosystem, innovative entrepreneurship, Science City, science parks, technology transfer, collaboration between science and business, tax incentives, commercialization of research.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах повномасштабної війни та одночасної необхідності повоєнного відновлення України розвиток стартап-екосистеми набуває стратегічного значення як інструмент забезпечення економічної стійкості, технологічної незалежності та довгострокової конкурентоспроможності. Водночас її функціонування ускладнюється системними дисбалансами, зокрема недостатнім фінансуванням науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, слабкою інтеграцією університетів у інноваційні процеси та низькою інноваційною активністю підприємств, що зумовлює незавершеність інноваційного циклу. За цих умов ключового значення набуває посилення інституційної взаємодії між державою, бізнесом і науково-освітнім сектором, а також розвиток механізмів трансферу технологій і венчурного фінансування. Особливо актуальними є впровадження концепції Science City та розвиток оборонно-технологічних кластерів, які можуть стати основою інтегрованої інноваційної моделі, спрямованої на післявоєнне відновлення та технологічну модернізацію України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців питання розвитку стартап-екосистем

досліджується з різних позицій. Так С. Бланк та Б. Дорф обґрунтували концепцію стартапу як тимчасової організації, що шукає масштабовану бізнес-модель [1], а Е. Райс розвинув її через ідею «ощадливого стартапу» в умовах крайньої невизначеності [15]. Так Заїм-аль-Ехсан акцентував на інноваційному потенціалі та здатності стартапів трансформувати ринки [17]. З точки зору екосистемного підходу фахівці ОЕСР визначають стартап-екосистему як мультифакторну структуру з системним характером [14]. Водночас Р. Гаррісон детермінує її як концептуальну модель взаємодії агентів [12], а О. Борисенко та Р. Бошма досліджували динаміку стартап-екосистеми через циклічні фази розвитку [11]. Вітчизняна вчена І. Губарева аналізує проблеми, тенденції та перспективи стартап-екосистем в Україні з урахуванням інституційної інфраструктури та міжнародних індексів інноваційності [2]. Дещо в іншому контексті акцентує на концептуальних основах формування фінтех-екосистем А. Клек [6]. Аналітичні матеріали Startup Genome підтверджують, що розвинені екосистеми сприяють концентрації венчурного капіталу та знижують бар'єри входу для інноваційних підприємств [14]. Водночас динаміка економічних процесів та виклики сьогодення для інноваційної системи України, закладів освіти і науки й стартапів зумовлює потребу у поглибленні відповідних досліджень.

Мета статті – узагальнення теоретичних підходів до розуміння сутності стартап-екосистеми, аналіз її розвитку в Україні, а також визначення пріоритетних інституційних механізмів активізації співпраці освітньо-наукових закладів і бізнесу, як передумов її інноваційності в умовах воєнного часу та поствоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «стартап» (startup) походить від англійського дієслова to start up («запускати»), тобто. У даному контексті стартап позначав молоду компанію, що швидко зростає та намагається збудувати життєздатну бізнес-модель з мінімальною витратою ресурсів та умовах високого рівня невизначеності. Подальше теоретичне обґрунтування концепції було сформовано в працях С. Бланка, який вважав,

що стартап – це тимчасова організація, створена для пошуку масштабованої, відтворюваної бізнес-моделі [1], та Е. Райса, який визначив стартап як інститут, призначений для створення нового продукту або послуги в умовах крайньої невизначеності [15].

У сучасній ж науковій літературі поняття «стартап» трактується неоднозначно, що зумовлено багатоаспектністю його розуміння у межах інноваційної економіки. Зокрема, Заїм-аль-Ехсан розглядає стартап як інноваційне підприємство, ключовими характеристиками якого є новизна і значний потенціал зростання [17]. У цьому контексті акцент робиться на здатності таких компаній створювати нові рішення та трансформувати ринки, тобто на характеристиках високої інноваційності.

Розглянуті підходи до визначення сутності стартапу дозволяють сформувати цілісне уявлення про нього як про інноваційно орієнтовану, динамічну та ризиковану форму підприємництва. Водночас функціонування стартапів не є ізольованим процесом, оскільки їх розвиток значною мірою залежить від зовнішнього середовища, у якому вони виникають і масштабуються. Саме тому в сучасних наукових дослідженнях акцент поступово зміщується від аналізу стартапу відособлено до вивчення ширшого контексту його запску – в межах стартап-екосистеми (табл. 1).

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття «стартап-екосистема»

Автор/джерело	Дефініція
OECD [14]	Мультифакторна структура, що включає вхідні, процесні та вихідні елементи підприємництва, підкреслюючи її системний характер.
Роберт Т. Гаррісон [12]	Концептуальна модель взаємодії агентів, придатна для аналітичних цілей.
О. Борисенко, Р. Бошма [11]	Динамічна структура, розвиток якої відбувається через циклічні фази від формування до зростання, стабілізації, занепаду та потенційного відродження, що зумовлено взаємодією внутрішніх мереж і зовнішніх чинників.
Український фонд стартапів [5]	Відкрита динамічна система інституцій і стейкхолдерів, що взаємодіють на засадах спільного бачення, саморегуляції та коеволюції, забезпечуючи підтримку стартапів на різних стадіях їх розвитку.
І. Губарева [2]	Багатокомпонентна система, аналіз якої потребує врахування міжнародних індексів інноваційності та розвитку стартапів, а також інституційної інфраструктури підтримки.

Джерело: сформовано на основі вказаних джерел.

У межах проведеного дослідження вважаємо доцільним запропонувати таке авторське трактування: стартап-екосистема – це інтегроване соціально-економічне середовище, у якому через взаємодію держави, бізнесу, інвестиційних структур, освітньо-наукових установ та інфраструктурних елементів відбувається безперервний процес генерації, відбору, фінансування та масштабування інноваційних ідей. Її сутність полягає не лише у сукупності окремих елементів, а у якості їхніх взаємозв'язків, здатності до самовідтворення та трансформації під впливом ризиків, технологічних змін і макроекономічних коливань, враховуючи освітньо-науковий потенціал. Водночас ефективність функціонування стартап-екосистеми визначається рівнем синергії між її учасниками, доступністю капіталу, інституційною спроможністю та гнучкістю регуляторного середовища в Україні, наприклад, що в підсумку формує передумови для сталого розвитку інноваційного підприємництва.

Власне стартап-екосистема відіграє ключову роль у забезпеченні розвитку інноваційного підприємництва, виступаючи каталізатором трансформаційних процесів у сучасній економіці. Її значення полягає насамперед у створенні сприятливого середовища для генерації та комерціалізації інновацій, що досягається через взаємодію її учасників. Ефективні підприємницькі екосистеми забезпечують поєднання ресурсів, знань і інституційних механізмів, необхідних для перетворення ідей у життєздатні бізнес-моделі, що сприяє підвищенню продуктивності та економічного зростання за рахунок різних галузей і секторів, зокрема промисловості.

Важливою функцією стартап-екосистеми є забезпечення доступу до фінансових ресурсів на різних стадіях життєвого циклу стартапу – від початкового фінансування до етапів масштабування. У цьому контексті Startup Genome у щорічному аналітичному звіті зазначає, що розвинені екосистеми сприяють концентрації венчурного капіталу, розвитку бізнес-ангельських мереж і формуванню ефективних механізмів інвестування, що

суттєво знижує бар'єри входу для інноваційних підприємств. Крім того, екосистема забезпечує нефінансову підтримку у вигляді менторства, акселераційних програм і доступу до професійних мереж, що підвищує ймовірність успішної реалізації стартапів [14].

Водночас стартап-екосистема виконує функцію адаптаційного механізму економіки до умов невизначеності та глобальних викликів. Вона забезпечує гнучкість і здатність до швидкого реагування на технологічні зміни, кризові явища та структурні зрушення. Згідно з аналітичними матеріалами Global Startup Ecosystem Report, високорозвинені екосистеми демонструють більшу стійкість до економічних шоків завдяки диверсифікації інноваційної діяльності та ефективній взаємодії між ключовими стейкхолдерами [16]. Значення цих факторів зростає в умовах війни в Україні та необхідності післявоєнного відновлення.

Стартап-екосистема виконує комплексну роль у забезпеченні умов для виникнення, розвитку та масштабування інноваційного бізнесу, формуючи сприятливе інституційне середовище, а також підвищуючи адаптивність національної економіки до сучасних викликів і змін. Водночас реалізація цих функцій можлива лише за узгодженої взаємодії її взаємопов'язаних компонентів, які забезпечують цілісне функціонування. Структура стартап-екосистеми відображає просторово-інституційний підхід до її організації та функціонування. Локальний рівень відображає вихідний етап життєвого циклу стартапу, що характеризується апробацією бізнес-моделі в найбільш наближених до безпосереднього середовища функціонування умовах, в межах обмеженої території міста чи окремої громади тощо. Цей рівень включає конкретні підприємства, команди, коворкінги, інкубатори та інші локальні інституції підтримки. Він відображає фактичну «точку зародження» інновацій, де реалізуються ідеї та починається підприємницька діяльність, а також відбувається безпосередня взаємодія з першими споживачами. Також варто зауважити, що це рівень, на якому формується мінімально життєздатний продукт (MVP) та закладаються основи внутрішньої

організаційної культури в межах команди, навіть за відсутності реєстарції бізнесу[1].

Регіональний рівень (не зважаючи на відносність такого поняття в реаліях цифрової економіки) може відображати етап територіального поширення інновації. Він характеризує просторово обмежене середовище, у межах якого створюються умови для концентрації інноваційної активності. Він передбачає адаптацію продукту до ширшого кола споживачів, вихід на нові логістичні ланцюги та залучення інвестиційних ресурсів. На цьому етапі стартап трансформується з вузькоспеціалізованого проєкту на суб'єкт, здатний впливати на динаміку ділового життя окремих територіальних громад тощо, наприклад розвиток бізнес-інкубаторів, акселераторів, локальних інвестиційних мереж та співпрацю освітньо-наукових закладів і бізнесу, наприклад у разі формування інноваційних кластерів на базі провідних університетів, що є поширеною практикою за кордоном.

Національний рівень уже відображає сукупність інституційних і економічних умов у межах держави. Він визначає правове регулювання, податкову політику, державні програми підтримки інновацій, зокрема податкове стимулювання, доступ до фінансових ресурсів та загальну інвестиційну привабливість країни. На цьому рівні формуються базові умови для розвитку стартапів, які визначають ефективність функціонування всієї екосистеми. Для конкретного проєкту цей рівень передбачає приведення діяльності у відповідність до загальнодержавних регуляторних стандартів, масштабування маркетингової стратегії та досягнення системної впізнаваності бренду. Даний рівень є критичним порогом, що визначає готовність стартапу умовно до виходу “за межі юрисдикції походження” [4].

Міжнародний рівень, представлений як найбільший за масштабом сегмент, що є кінцевою метою для глобально орієнтованого стартапу. Він передбачає конкуренцію з транснаціональними корпораціями та залучення глобального венчурного капіталу. На міжнародному рівні стартап-екосистема представлена як глобальне середовище, що формує можливості для розвитку

інноваційних підприємств. Цей рівень охоплює міжнародні інвестиційні потоки, транснаціональні мережі, глобальні технологічні тренди та передбачає високу конкуренцію між країнами за інноваційний капітал.

Для ефективного функціонування стартап-екосистеми необхідна узгоджена взаємодія всіх її рівнів – від локального середовища, як базової підтримки, що сприяє зародженню проєктів, до міжнародного рівня, де відкриваються можливості для їх масштабування. Водночас стратегічна орієнтація на інтернаціоналізацію дає змогу залучати іноземні інвестиції та підвищувати конкурентоспроможність українських стартапів у глобальному інноваційному просторі, що водночас потребує часто залученості освітньо-наукових закладів і установ, вчені яких можуть генерувати й апробувати інноваційні рішення, які лежать в основі стартапів.

У цьому контексті важливого значення набуває визначення ключових суб'єктів, які формують і забезпечують функціонування стартап-екосистеми. Саме взаємодія між цими учасниками визначає динаміку розвитку інноваційного середовища та ефективність реалізації стартап-проєктів. Стартап-екосистема формується як складна багаторівнева система взаємодії різних груп учасників, кожна з яких виконує специфічні функції та робить власний внесок у розвиток інноваційного середовища. Ключове місце в цій системі належить безпосередньо стартапам, що перебувають на різних етапах життєвого циклу, а також потенційним підприємцям. Саме вони генерують інноваційні ідеї, трансформують їх у конкретні продукти або послуги та забезпечують їх комерціалізацію на ринку, виступаючи основним драйвером розвитку екосистеми [11]. Важливу роль у забезпеченні належних умов функціонування стартапів відіграють державні органи влади як на центральному, так і на місцевому рівнях. Їх діяльність спрямована на формування нормативно-правової бази підприємництва, розроблення та реалізацію політики у сфері інноваційного розвитку, а також на захист прав інтелектуальної власності. Саме державне регулювання визначає інституційні рамки, в межах яких відбувається розвиток стартапів.

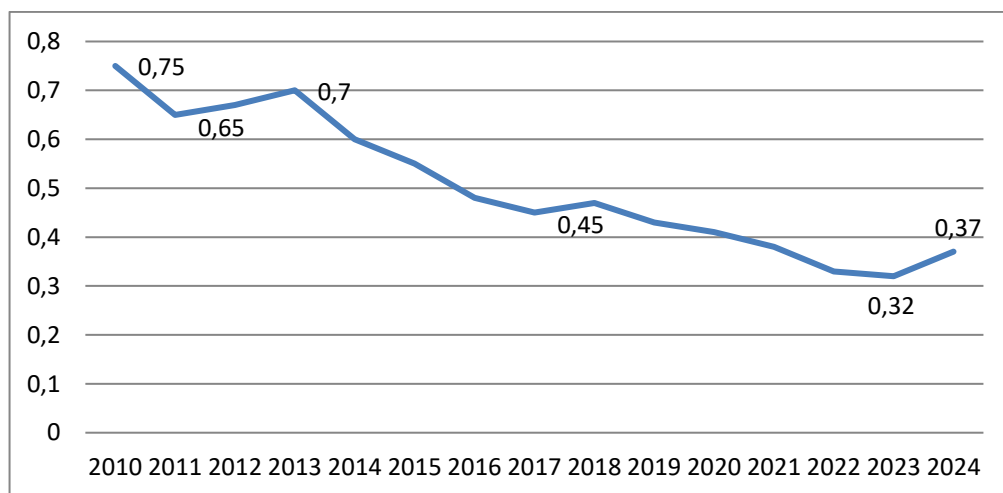
Не менш значущими учасниками екосистеми є інвестори, представлені як приватним, так і державним капіталом. До цієї групи належать бізнес-ангели, венчурні фонди, інвестиційні компанії, а також краудфандингові платформи. Їх основною функцією є забезпечення фінансової підтримки стартапів на різних етапах їх розвитку – від початкової ідеї до стадії масштабування [12]. Саме доступ до фінансових ресурсів значною мірою визначає життєздатність інноваційних проєктів.

Суттєвий внесок у розвиток стартап-екосистеми здійснюють так звані центри компетентності, до яких належать університети, науково-дослідні установи та високотехнологічні компанії. Вони забезпечують формування професійних знань і навичок, необхідних для створення та розвитку інноваційних продуктів, а також виступають потенційними партнерами для стартапів у процесі їх реалізації як осередки досліджень фундаментального і прикладного характеру. Окрему групу становлять експерти – професійні консультанти, ментори, юристи, бізнес- та технічні спеціалісти. Їх діяльність спрямована на надання фахової підтримки учасникам стартапів, зокрема у питаннях розроблення бізнес-моделей, юридичного супроводу, технічної реалізації проєктів. Завдяки цьому підвищується рівень професійної підготовки підприємців та зменшуються ризики, пов'язані з реалізацією інноваційних ідей, зокрема у цьому свою роль можуть відігравати університети, а також наукові парки, створені ними.

Координацію взаємодії між різними учасниками екосистеми забезпечують спеціалізовані органи, зокрема урядові та неурядові, професійні асоціації. Вони виконують функцію інтеграції та комунікації, організовуючи різні заходи – конференції, виставки, конкурси, презентації та інші платформи для обміну досвідом і знаннями. Це сприяє формуванню ефективних каналів взаємодії і розвитку мережевих зв'язків у межах екосистеми. Не менш важливим компонентом є інфраструктурні елементи екосистеми – бізнес-інкубатори, акселератори, наукові парки, технопарки та інноваційні центри [5]. Вони створюють необхідні умови для розвитку

стартапів, забезпечуючи доступ до робочих просторів, технічних ресурсів, консультаційної підтримки та комунікаційних платформ, а наукові парки можуть сприяти комерціалізації результатів досліджень вчених освітньо-наукових закладів, зокрема в Україні. Відтак, ефективність функціонування стартап-екосистеми визначається не лише наявністю окремих її елементів, а передусім рівнем їх взаємодії, узгодженістю дій та здатністю формувати цілісне середовище для розвитку інноваційного підприємництва.

Так, аналіз динаміки частки витрат на наукові дослідження і розробки (НДР) у валовому внутрішньому продукті України (рис. 1) свідчить про наявність стійкої негативної тенденції, що, вважаємо, безпосередньо впливає на розвиток інноваційного підприємництва та стартап-екосистеми.

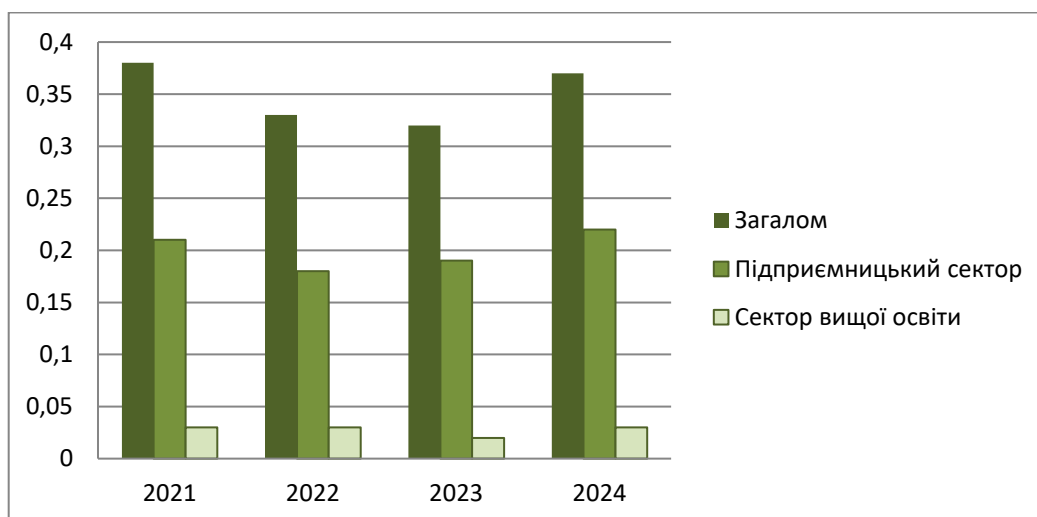
Рис. 1. Динаміка зміни частки витрат на НДР у ВВП в Україні, %

Джерело: побудовано за даними [4].

Як видно з даних на рис. 1, у 2010 році цей показник становив 0,75% ВВП, проте в подальшому спостерігається його поступове зниження — до 0,45% у 2017 році та близько 0,43% у 2019 році. Особливо негативною є тенденція останніх років, де показник опускається до критично низьких значень (близько 0,32% у 2023 році) з незначним відновленням до 0,37% у 2024 році. Така динаміка свідчить про системне недофінансування наукової сфери, що суттєво обмежує можливості генерування нових знань і технологій, які є базою для створення інноваційних стартапів. У порівнянні з країнами Європейського Союзу, де цей показник перевищує 2% ВВП,

Україна демонструє значне відставання, що вказує на структурні проблеми інноваційного розвитку через слабкість закладів вищої освіти і наукових установ в частині реалізації НДР.

Більш детальний аналіз структури витрат на НДР (рис.2) дозволяє виявити глибинні диспропорції у фінансуванні інноваційної діяльності між основними секторами. Зокрема, у 2021–2024 роках загальний рівень витрат на НДР коливався в межах 0,32–0,38 % ВВП, при цьому найбільшу частку становив підприємницький сектор (приблизно 0,18–0,22 % ВВП), тоді як сектор вищої освіти демонстрував стабільно низькі показники – на рівні близько 0,02–0,03 % ВВП (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка структури витрат на НДР у ВВП в Україні, %

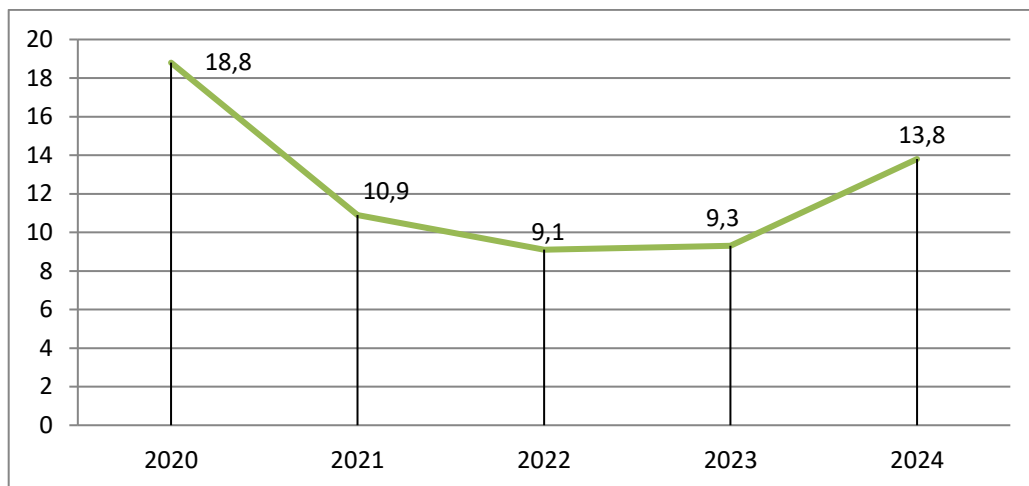
Джерело: побудовано за даними [4].

Така структура фінансування є індикатором слабкої інтеграції університетів у процеси створення інновацій та комерціалізації результатів досліджень в Україні. Фактично ЗВО, які в розвинених економіках виступають ключовими генераторами ідей стартапів, через спінофи, акселератори та дослідницькі центри, в Україні відіграють обмежену роль у формуванні інноваційного підприємництва та прогресу стартап-екосистеми, не зважаючи на певні успіхи останніх років.

Крім того, хоча підприємницький сектор формально забезпечує більшу частку фінансування НДР, абсолютні обсяги цих інвестицій залишаються недостатніми для формування повноцінного інноваційного циклу. Це

свідчить про те, що бізнес не зацікавлений або не має стимулів до активної співпраці з науковими установами і ЗВО, що, у свою чергу, призводить до “розриву” між створенням знань і їх практичним використанням чи комерціалізацією наприклад через наукові парки провідних університетів.

Відсутність збалансованої взаємодії між освітою, наукою та бізнесом проявляється у низькому рівні комерціалізації результатів наукових досліджень. Обмежене фінансування ЗВО у сфері НДР знижує потенціал створення інноваційних продуктів, тоді як недостатня участь бізнесу у спільних з університетами і науковими установами дослідницьких проєктах перешкоджає трансферу технологій у реальний сектор економіки, у чому можна пересвідчитись опосередковано із даних рис. 3.

Рис. 3. Динаміка частки кількості інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості промислових підприємств в Україні, у %

Джерело: побудовано за даними [3].

Динаміка частки кількості інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості промислових підприємств (рис. 3) свідчить про вразливість інноваційної діяльності підприємств до зовнішніх та внутрішніх економічних чинників, а також про відсутність стійких механізмів підтримки інноваційного розвитку. Водночас низька частка інноваційно активних підприємств прямо впливає на процес комерціалізації

результатів наукових досліджень і розробок, який є ключовою метою реалізації інноваційних ідей.

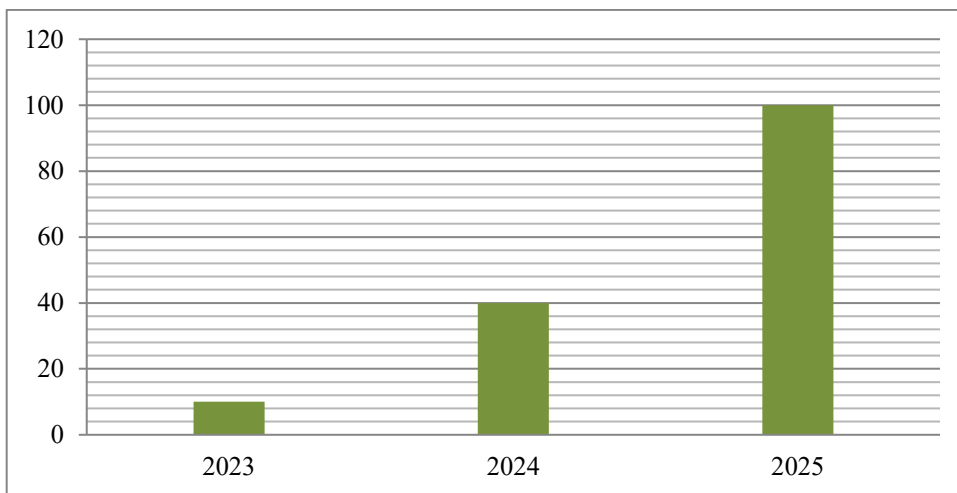
Зменшення кількості підприємств, що впроваджують інновації, означає звуження попиту на результати наукової діяльності. Це, у свою чергу, призводить до ситуації, коли наукові розробки залишаються нереалізованими або не доходять до стадії ринкового впровадження. Таким чином, порушується логічний ланцюг «генерація знань – трансфер технологій – комерціалізація», що є базовим для функціонування ефективної стартап-екосистеми в Україні. Навіть у період часткового відновлення у 2024 році (13,8%) рівень інноваційної активності залишався недостатнім (рис. 3) для забезпечення масштабної комерціалізації інновацій. Це свідчить про те, що значна частина підприємств не інтегрована у процеси впровадження нових технологій і, відповідно, не виступає споживачем або партнером для наукових установ та закладів вищої освіти.

Однією з ключових проблем розвитку інноваційної економіки в Україні є обмежена здатність бізнес-сектору до сприйняття та впровадження результатів наукових досліджень. Це стримує розвиток стартапів, оскільки саме комерціалізація є кінцевим етапом інноваційного процесу і визначає економічну доцільність створення нових продуктів та технологій вченими ЗВО і наукових установ України, зокрема під час війни.

Підвищення рівня інноваційної активності підприємств має розглядатися як необхідна умова активізації комерціалізації результатів досліджень і розробок. Це потребує посилення взаємодії між бізнесом, науковими установами та освітнім сектором, формування стимулів для впровадження інновацій, а також розвитку інфраструктури трансферу технологій, за таких умов можливе формування ефективної стартап-екосистеми, здатної забезпечувати повний цикл – від генерації ідей до їх успішної реалізації на ринку у вигляді готової продукції чи послуг. У цьому контексті важливим інституційним елементом підтримки стартапів є Український фонд стартапів. За даними фонду станом на 2024 рік було

профінансовано понад 300 стартапів, а загальний обсяг наданого фінансування перевищив 8 млн дол. США [10]. Такі показники свідчать про формування базового механізму державної підтримки інноваційного підприємництва та стимулювання створення технологічних стартапів, втім не достатнього, враховуючи масштаби української економіки.

Одним з чинників трансформації сучасних інноваційних кластерів в Україні є розвиток сектору оборонних технологій, який набуває особливого значення в умовах посилення безпекових викликів. У цьому контексті вагомою є роль кластер Bravel, створеного за участю Міністерства оборони України та профільних безпекових й економічних відомств, який уже має певні результати функціонування (рис. 4).

Рис. 4. Обсяги залучення інвестицій в сферу MilTech в кластері BRAVE 1 у 2023-2025 рр., млн дол США

Джерело: побудовано на основі [8].

Робота кластера Bravel спрямоване на формування інтегрованого середовища взаємодії між державними інституціями, науково-дослідними організаціями та бізнесом з метою прискорення процесів розроблення, апробації та впровадження інноваційних технологій оборонного призначення. Аналіз діяльності підприємств, залучених до кластера Bravel, демонструє тенденцію до зростання обсягів інвестицій, що надходять як від національних, так і від міжнародних інвесторів. Це, у свою чергу, підтверджує підвищення інвестиційної привабливості українського defense

tech сектору та його поступову інтеграцію у глобальні інноваційні ринки. Важливою складовою діяльності кластера є також розвиток комунікаційної інфраструктури, зокрема організація спеціалізованих заходів, які об'єднали уже понад 3000 учасників із більш ніж 40 країн. Такі заходи сприяють розширенню міжнародного співробітництва, активізації обміну знаннями та формуванню партнерських зв'язків, що є необхідною передумовою ефективної комерціалізації результатів досліджень і розробок.

У сучасних умовах важливим інституційним механізмом посилення взаємодії між освітою, наукою та бізнесом в Україні може стати проєкт Science City, ініційований МОН України спільно з Мінцифри як спеціальний правовий і фіскальний режим для наукових парків при університетах. Його концепція полягає не лише у формальному оновленні моделі наукових парків, а у створенні середовища, здатного стимулювати комерціалізацію досліджень, запуск технологічних стартапів, залучення приватного капіталу та інтеграцію академічного сектору в інноваційний ринок. У цьому сенсі Science City слід розглядати як спробу перейти від фрагментарної підтримки науки до цілісної моделі інноваційного розвитку, в якій університет стає не лише освітнім і дослідницьким центром, а й активним учасником підприємницької екосистеми. Ключовою перевагою Science City є застосування податкових інструментів стимулювання, які знижують вартість залучення та утримання висококваліфікованих кадрів і роблять R&D-діяльність фінансово привабливішою для бізнесу. У межах анонсованої моделі передбачаються пільгові умови, які орієнтуються на логіку режиму Дія.City, зокрема 5% ПДФО, 5% військового збору та ЄСВ, нарахований із мінімальної бази, а також гнучкі підходи до участі університетів і наукових парків у комерційних проєктах [9]. Саме така конфігурація податкового навантаження, вважаємо, у разі прийняття відповідних законів і змін до Податкового і Митного кодексів може стати критично важливою і реально привабливою для стартапів, оскільки дозволить зменшити витрати на фонд оплати праці й загалом на наукові парки як підприємства та дасть змогу

спрямувати більше ресурсів на розробку продукту, прототипування і вихід на ринок.

Поряд із пільгами в оподаткуванні працівників, у публічно представленій моделі Science City також акцентують на податкові та митні преференції, зокрема нульова ставка ПДВ для проєктів зі статусом державної підтримки та спрощений режим ввезення дослідницького й виробничого обладнання [9], що, на наш погляд, неодмінно викликатиме дискусії у законодавців. Це має пряме значення для deep tech, інженерних, біотехнологічних й інших стартапів, які залежать від доступу до спеціалізованого обладнання та довгого циклу створення технологічного продукту. Отже, податковий режим Science City спрямований не лише на скорочення витрат, а й на формування передумов для того, щоб забезпечити завершеність інноваційного процесу – від дослідження до комерціалізації.

З погляду розвитку стартап-екосистеми України, Science City може виконувати роль інституційного інтегруючого механізму між академічною наукою та ринком. Наукові парки – учасники такого режиму – отримають можливість перетворювати дослідницькі результати на бізнес-рішення, а університети – монетизувати інтелектуальні активи, залучати інвесторів та утримувати талановитих дослідників і студентів. Це особливо важливо для України, де слабка капіталізація науки та низький рівень витрат на НДР обмежують кількість технологічних стартапів, що виникають безпосередньо з університетського середовища, наприклад на біологічних, хімічних факультетах тощо.

Водночас ефективність Science City залежить не тільки від наявності пільг, а й від якості їх адміністративного впровадження, стабільності регуляторних правил та здатності держави забезпечити передбачуваність для інвесторів тощо, тобто йдеться про те, чи буде сформована відповідна чітка підзаконна база для імплементації податкових пільг. Якщо податкові стимули поєднуюватимуться із захистом прав інтелектуальної власності, розвитком венчурного фінансування та інфраструктурою технологічного трансферу,

Science City може стати одним із ключових драйверів української стартап-екосистеми. Якщо ж інституційна рамка залишиться формальною, а пільги не будуть підкріплені реальними механізмами їх використання, ефект буде обмеженим.

Таким чином, Science City доцільно розглядати передусім як спробу створити в Україні спеціальний режим підтримки наукових парків, який поєднує податкові, митні та організаційні стимули для розвитку інноваційної діяльності. Його особливе значення полягає в тому, що він спрямований на подолання “розриву” між освітою, наукою і бізнесом через фіскальні інструменти, зокрема через 5% ПДФО, ЄСВ із мінімальної бази та інші преференції, що роблять залучення команд науковців економічно доцільним. У стратегічній перспективі успішне впровадження цього режиму може посилити українську стартап-екосистему, підвищити конкурентоспроможність університетів і прискорити комерціалізацію досліджень, однак за умови системної державної підтримки та стабільної інституційної архітектури, яку, вважаємо, буде складно сформувати швидко.

Водночас розвиток стартап-екосистеми України стратегічно має орієнтуватися на посилення оборонних і deep tech технологій, цифрового сектору та інженерних інновацій. Важливим є масштабування механізмів комерціалізації наукових розробок через університетські стартапи, наукові парки та R&D-партнерства з бізнесом. Ключову роль відіграє формування регіональних інноваційних кластерів і розбудова венчурної інфраструктури, що забезпечує фінансування інновацій на всіх стадіях. На нашу думку, інтеграція освіти, науки та бізнесу, зокрема шляхом імплементації режиму Science City і податкових стимулів може реально створити основу для утримання талановитих вчених у освітньо-наукових закладах і прискорення інноваційного розвитку економіки України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Вважаємо, можна стверджувати, що в Україні формується стартап-екосистема, інтегруючи державні інститути, бізнес, інвесторів та освітньо-

наукового середовища. Її ефективність визначається не стільки наявністю окремих інституційних елементів, скільки якістю їх взаємодії та глибиною інтеграції у інноваційний процес. Водночас система характеризується структурними дисбалансами, зокрема низьким рівнем фінансування науково-дослідних робіт у секторі вищої освіти, недостатньою інноваційною активністю підприємств і слабкою комерціалізацією результатів наукових досліджень вітчизняних вчених, що обмежує повноцінне “перетворення” знань і розробок на ринкові продукти, тобто комерціалізацію.

У цих умовах концепція Science City, за умов успішності імплементації і своєчасного розроблення підзаконних актів, може відіграти ключову роль як інструмент інституційного та податкового стимулювання інтеграції науки і бізнесу, зокрема через створення сприятливих умов для розвитку наукових парків і R&D-активностей. Паралельно розвиток оборонно-технологічних ініціатив за прикладом кластеру Brave1 формує стратегічний вектор посилення інноваційної спроможності держави. У сукупності ці підходи репрезентують модель відновлення, засновану на університетах як ядрі генерації інновацій, залученні приватного капіталу до наукових досліджень та інтеграції у глобальні інноваційні мережі за умови системної державної підтримки та стабільної інституційної архітектури, розвиток якої формує підґрунтя для глибших досліджень у цьому напрямі.

Література

1. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
2. Губарева І. О. Екосистеми стартапів в Україні: проблеми, тенденції, перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2914>.
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2026).

4. Державна служба статистики України. Інноваційна діяльність підприємств. URL:

<https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=80351950b273090d6a5b10c0ae304370> (дата звернення: 19.04.2026)..

5. Клек А., Солук О., Поповецька І. Фінтех як інструмент забезпечення сталого розвитку України. *Ефективна економіка*. 2025. № 3. URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/6063>

6. Клек А. Концептуальні основи формування фінтех-екосистем. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка"*. 2024. Вип. 34(62). С. 77-84.

7. Міністерство цифрової трансформації України. Science City. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/progress/yak-naukovi-parki-rukhatimut-innovatsii-v-ukraini-noviy-zakonoproekt-science-city> (дата звернення: 21.04.2026).

8. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2026)..

9. Режим Science City: нові можливості для бізнесу, науки та інновацій. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://ms.nauka.gov.ua/news/novini-portal/science-city-novi-mozhlyvosti-dlya-biznesu-nauki-ta-innovacij/> (дата звернення: 23.04.2026).

10. Український фонд стартапів. URL: <https://usf.com.ua/> (дата звернення: 16.04.2026).

11. Borissenko J., Boschma R. A critical review of entrepreneurial ecosystems research: towards a future research agenda. *Papers in Innovation Studies*. Lund University (CIRCLE), 2017. No. 2017/03. 43 p.

12. Harrison R. T. Entrepreneurial ecosystems / In: Cumming D. J., Hammer B. (eds.). *The Palgrave Encyclopedia of Private Equity*. Cham : Palgrave Macmillan, 2025. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-81653-6_198.

13. OECD. Official website. URL: <https://www.oecd.org/en.html> (дата звернення: 16.04.2026).

14. OECD. SME and Entrepreneurship Outlook 2023. Paris : OECD Publishing, 2023. 180 p. URL: <https://www.oecd.org/publications/sme-and-entrepreneurship-outlook2023-2ade6b90-en.html> (дата звернення: 19.04.2026).

15. Ries E. The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses. United Kingdom : Crown, 2011. 336 p.

16. Startup Genome. Global Startup Ecosystem Report 2023. Startup Genome LLC, 2023. URL: <https://startupgenome.com/reports/gser2023> (дата звернення: 19.04.2026).

17. Zaem-AI Ehsan. Defining a Startup – A Critical Analysis / The World Bank; East West University. 2021. URL: <https://ssrn.com/abstract=3823361> (дата звернення: 19.04.2026).

References

1. Blank, S. and Dorf, B. (2019), *Sviashchenna knyha startapera. Yak zbuduvaty uspishnu kompaniiu* [The Startup Owner's Manual: How to Build a Great Company], Nash Format, Kyiv, Ukraine.

2. Hubarieva, I.O. (2023), "Startup ecosystems in Ukraine: problems, trends, prospects", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 55, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2914> (Accessed 19 April 2026).

3. State Statistics Service of Ukraine (2026), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 19 April 2026).

4. State Statistics Service of Ukraine (2026), "Innovative activity of enterprises", available at: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=80351950b273090d6a5b10c0ae304370> (Accessed 19 April 2026).

5. Klek, A., Soluk, O. and Popovetska, I. (2025), "Fintech as a tool for ensuring sustainable development of Ukraine", *Efektivna ekonomika*, no. 3,

available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/6063> (Accessed 19 April 2026).

6. Klek, A. (2024), “Conceptual foundations of fintech ecosystem formation”, *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”*. Serii “*Ekonomika*”, vol. 34(62), pp. 77–84.

7. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2026), “How science parks will drive innovation in Ukraine: new Science City bill”, available at: <https://thedigital.gov.ua/news/progress/yak-naukovi-parki-rukhatimut-innovatsii-v-ukraini-noviy-zakonoproekt-science-city> (Accessed 21 April 2026).

8. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2026), available at: <https://thedigital.gov.ua/> (Accessed 20 April 2026).

9. Ministry of Education and Science of Ukraine (2026), “Science City: new opportunities for business, science and innovation”, available at: <https://ms.nauka.gov.ua/news/novini-portalu/science-city-novi-mozhlyvosti-dlya-biznesu-nauki-ta-innovacij/> (Accessed 23 April 2026).

10. Ukrainian Startup Fund (2026), available at: <https://usf.com.ua/> (Accessed 16 April 2026).

11. Borissenko, J. and Boschma, R. (2017), “A critical review of entrepreneurial ecosystems research: towards a future research agenda”, *Papers in Innovation Studies*, no. 2017/03, Lund University (CIRCLE), Lund, Sweden.

12. Harrison, R.T. (2025), “Entrepreneurial ecosystems”, in Cumming, D.J. and Hammer, B. (eds.), *The Palgrave Encyclopedia of Private Equity*, Palgrave Macmillan, Cham, Switzerland, available at: https://doi.org/10.1007/978-3-031-81653-6_198 (Accessed 19 April 2026).

13. OECD (2026), available at: <https://www.oecd.org/en.html> (Accessed 16 April 2026).

14. OECD (2023), *SME and Entrepreneurship Outlook 2023*, OECD Publishing, Paris, France, available at: <https://www.oecd.org/publications/sme-and-entrepreneurship-outlook2023-2ade6b90-en.html> (Accessed 19 April 2026).

15. Ries, E. (2011), *The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses*, Crown Publishing Group, London, UK.

16. Startup Genome (2023), *Global Startup Ecosystem Report 2023*, Startup Genome LLC, available at: <https://startupgenome.com/reports/gser2023> (Accessed 19 April 2026).

17. Zaem-Al Ehsan (2021), "Defining a Startup – A Critical Analysis", The World Bank; East West University, available at: <https://ssrn.com/abstract=3823361> (Accessed 19 April 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 01.05.26

Прорецензовано / Revised: 12.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26